

PSYCHE
FABULA APULEII.

QUAM

VENIA AMPL. FACULT. PHILOS. ABOËNSIS

P. . P.

JOH. GABR. LINSÉN

Phil. Mag. Litterat. Rom. Adjunctus,

&

GUSTAVUS WILH. RIDDELIN

Nylandi,

P. V.

In Audit. Philos. die XVI Novembr: MDCCCXXII.

h. a. m. s.

ABOË, excudebant J. C. Frenckell & Fil.

5.

Thesium Continuatio.

XIX.

Vis atque ratio poëseos dramaticæ in eo continetur, quod pugnam libertatis cum necessitate, harumque inde demum oriundam conciliationem oculis spectantium subjiat.

XX.

Nec itaque fieri potest, ut tristi semper sit exitu tragœdia, sed aliquando etiam hilariori,

XXI.

Quod inter Romanos parum adeo tragica floruit Musa, id in primis ex ipso gentis ingenio repetendum est. Nam totius orbis victores fato destinatos semet fingentibus — ita supra humanam sortem euectos — animus superbus vix quidquam percipere potuit delectationis ex fabula vere tragica.

XXII.

Qui certaminibus gladiatoriiis, vehementer sane populo Romano adamaris, illud adtribuunt, effectum ii pro caussa habent,

utique, quanto jam tempore delitescentem ancillam nequiverim reperire. Nil ergo superest, quam tuo præconio præmium investigationis publicitus edicere. Fac ergo mandatum matures meum, & indicia, quibus possit cognosci, manifeste designes, ne, si quis occultationis illicitæ crimen subierit, ignorantia se possit excusatione defendere. Et simul dicens libellum ei porrigit, ubi *Psyches* nomen continebatur & cetera. Quo facto protinus domum secessit.

Nec *Mercurius* omisit obsequium. Nam per omnium ora populorum passim discurrens, sic mandatæ prædicationis munus exsequebatur:

Si quis a fuga retrahere, vel occultam demonstrare poterit fugitivam regis filiam, Veneris ancillam, nomine *Psychem*, conveniat retro metas *Murtias Mercurium* prædicatorem, accepturus indicinæ nomine ab ipsa *Venere* septem savia savia, & unum blandientis adpulsu linguæ longe mellitum.

Ad hunc modum pronuntiante *Mercurio*, tanti præmii cupido certatim omnium mortalium studium arregerat. Quæ res nunc vel maxime sustulit *Psyches* omnem contationem.

Jamque fores ejus dominæ proximanti occurrit una de famulatione Veneris, nomine *Consuetudo*: statimque

quantum maxime potuit exclamat: Tandem, ancilla nequissima, dominam habere te scire cœpisti? An pro cetera morum tuorum temeritate istud quoque nescire te fingis, quantos labores circa tuas inquisitiones sustinuerimus? Sed bene, quod meas potissimum manus incidisti, & inter Orci caneros jam ipsos adhæsisti, datura scilicet actutum contumaciæ tantæ pœnas. Et audaciter in capillos ejus immissa manu, trahebat eam, nequaquam renitentem. Quam ubi primum inductam oblatamque sibi conspexit Venus, latissimum cachinum extollit, & qualem solent furenter irati; caputque quatiens, & adscalpens aurem dexteram: Tandem, inquit, dignata es socrum tuam salutare? An potius maritum, qui vulnere tuo periclitatur, intervisere venisti? Sed esto secura: jam enim excipiam te, ut bonam nurum condecet, &: Ubi sunt, inquit, Sollicitudo atque Tristities, ancillæ meæ? Quibus introvocatis torquendam tradidit eam. At illæ sequentes herile præceptum *Psychem* misellam, flagellis afflictam & ceteris tormentis excruciatam, iterum dominæ conspectui reddunt.

Tunc rursus sublato risu Venus: Et ecce, inquit, nobis turgidi ventris sui lenocinio commovet miserationem, unde me præclara sobole aviam beatam scilicet faciat. Felix vero ego, quæ in ipso ætatis meæ flore vocabor avia, & vilis ancillæ filius nepos Veneris audiet. Quamquam inepta ego frustra filium dicam. Impares enim nuptiæ, & præterea in villa sine testibus & patre non consentiente factæ, legitimæ non possunt

videri: ac per hoc spurius ille nascetur; si tamen partum omnino proferre te patiemur. His editis, involat in eam, vestemque plurifariam diloricat, capilloque discisso, & capite conquassato, graviter affligit. Et, accepto frumento & hordeo, & milio, & papavere, & cicere, & lente, & faba, commixtisque acervatim confusisque in unum grumulum, sic ad illam: Videris enim mihi tam deformis ancilla, nullo alio, sed tantum sedulo ministerio amatores tuos promereri. Jam ego & ipsa frugem tuam periclitor. Discerne seminum istorum passivam congeriem: singulisque granis rite dispositis atque sejugatis, ante ipsam vesperam opus expeditum approbato mihi. Sic assignato tantorum seminum cumulo, ipsa cœnæ nuptiali concessit.

Nec Psyche minus admolitur inconditæ illi & inextricabili moli; sed immanitate præcepti consternata, silens obstupescit. Tunc formicula illa parvula atque ruricola, certatim difficultatis tantæ laborisque miserta contubernalis magni dei, socrusque sævitiam exsecrata, discurrens gnaviter convocat corrogatque cunctam fornicarum accolarum classem. Miseremini, terræ omnipotentis agiles alumnae, miseremini: & Amoris uxori, puellæ lepidæ, periclitanti prompta velocitate succurrite!

Ruunt aliæ superque aliæ sepedum populorum undæ, summoque studio granatim singulæ totum digerunt acervum: separatimque distributis dissitisque generibus, e conspectu perneciter abeunt. Sed initio noctis e convivio nuptiali vino madens & fragrans bal-

sama Venus remeat, totumque revincta corpus rosis micantibus, visaque diligentia miri laboris: Non tuum, inquit, nequissima, nec tuarum manuum istud opus. sed illius, cui tuo, immo & ipsius malo, placuisti. Et frusto cibarii panis ei projecto, cubitum facessit.

Interim Cupido solis interioris domus unici cubi- culi custodia clausus, coercebatur acriter: partim, ne petulanti luxurie vulnus gravaret, partim, ne cum sua cupita conveniret. Sic ergo distinctis, & sub uno tecto separatis amatoribus, tetra nox exantlata. Sed aurora commodum inequitante, vocatæ Psychæ Venus infit talia: Videsne illud nemus, quod fluvio præterfluenti, rupique longæ attenditur: cujus imi gurgites vicinum fontem despiciunt? Oves ibi nitentes, aurique colore florentes, incustodito pastu vagantur. Inde de coma pretiosi velleris floccum mihi confestim quoquomodo quæsitum afferas censeo. Perrexit Psyche volenter, non obsequium quidem illa functura, sed requiem maiorum præcipitio fluvialis rupis habitura. Sed inde de fluvio musicæ svavis nutricula, leni crepitu dulcis auræ divinitus inspirata, sic vaticinatur Arundo viridis: Psyche, tantis ærumnis exercita, neque tua miserrima morte meas sanctas aquas polluas, nec vero contra formidabiles oves istius oræ feras aditum; quoad de solis flagrantia mutuato calore, truci rabie solent efferrari, cornuque acuto, & fronte saxeæ, & non numquam venenatis morsibus in exitium sævire mortalium. Sed dum meridies solis sedaverit vaporem, & pecua spiritus fluvialis serenitate conquieverint, poteris sub illa pro-

cerissima platano, quæ mecum simul unum fluentum bibit, latenter te abscondere: &, cum primum mitigata furia laxaverint oves animum, percussis frondibus attingui nemoris, lanosum aurum reperiēs, quod passim stirpibus connexum obhærescit. Sic Arundo simplex & humana Psychem ægerrimam salutem suam docebat.

Nec auscultatu poenitendo diligenter instructa illa cessavit; sed observatis omnibus, furatrina facili, flaventis auri mollitie congestum gremium Veneri reportat. Nec tamen apud dominam saltem secundi laboris periculum secundum testimonium meruit; sed contortis superciliis subridens amarum, sic inquit: Nec me præterit hujus quoque facti auctor adulterinus. Sed jam nunc ego sedulo periclitabor, an oppido forti animo singularique prudentia sis prædita. Videsne insistentem celestissimæ illi rupi montis ardui verticem, de quo fontis atri fuscae defluunt undæ, proximæque conceptaculo vallis inclusæ Stygias irrigant paludes, & rauca Cocyti fluentia nutriunt? Indidem mihi de summi fontis penita scaturigine rorem rigentem hauritum ista confestim deferto urnula. Sic ajens, crystallo dedolatum vasculum, insuper ei graviora comminata, tradidit.

At illa studiose gradum celerans, montis extremum petit cumulum, certe vel illic inventura vitæ pessimæ finem. Sed cum primum prædicti jugi conterminos locos appulit, videt rei vastæ letalem difficultatem. Namque saxum immani magnitudine procerum, & inaccessa salebritate lubricum, mediis e faucibus lapidis

fontes horridos evomebat: qui statim proni foraminis lacunis educti, perque proclive delapsi, & angusti canalis exserto contacti tramite, proximam convallē latentē incidebant. Dextera lævaque cotibus cavatis proserpunt, & longa colla porrecti sævi dracones, inconnivæ vigiliæ luminibus additis, & in perpetuam lucem pupulis excubantibus. Jamque & ipsæ semet muniebant vocales aquæ. Nam &: discede, quid facis, &: vide, &: quid agis? cave, &: fuge, &: peribis, subinde clamant. Sic impossibilitate ipsa mutata in lapidem Psyche, quamvis præsentī corpore, sensibus tamen aberat; & inextricabilis periculi mole prorsus obruta, lacrymarum etiam extremo solatio carebat.

Nec Providentiæ bonæ graves oculos innocentis animæ latuit ærumna. Nam supremi Jovis ales illa repente, propansis utrimque pinnis, affuit rapax aquila: memorque veteris obsequii, quo, ductu Cupidinis, Jovi pocillatorem Phrygium sustulerat, opportunam ferens opem, deique numen in uxoris laboribus percolens, alti culminis Diales vias deserit, & ob os puellæ prævolans, incipit: At tu simplex alioquin, & expers rerum talium, sperasne te sanctissimi nec minus truculenti fontis vel unam stillam posse furari, vel omnino contingere? Diis etiam, ipsique Jovi formidabiles aquas istas Stygias vel fando comperisti: quodque vos dejeratis per numina deorum, deos per Stygiam majestatem solere. Et protinus arreptam complexamque festinanter, libratisque pinnarum nutantium molibus, inter

genas sævientium dentium, & trisulca vibramina draconum remigium dextra lævaque porrigens, nolentes aquas, &, ut abiret innoxius, præmonentes, excipit: commentus ob jussum Veneris petere, eique se præministrare. Quare paullo facilius adeundi fuit copia. Sic acceptam cum gaudio plenam urnulam Psyche Veneri citata retulit.

Nec tamen nutum deæ sævientis vel tunc expiare potuit: nam sic eam, majora atque pejora flagitia comminans, appellat renidens exitiabile: Jam tu quidem videris maga quædam mihi & alte prorsus malefica, quæ talibus præceptis meis obtemperasti gnaviter. Sed adhuc istud, mea pupula, ministrare debebis. Sume istam pyxidem (& dedit protinus) & usque ad inferos & ipsius Orci ferales penates te dirige. Tunc conferens pyxidem Proserpinæ: Petit de te Venus, dicito, modicum de tua mittas ei formositate, vel ad unam saltem dieculam sufficiens. Nam quod habuit, dum filium curat ægrotum, consumsit atque contrivit omne. Sed haud immaturius redito: quia me necesse est indidem delinitam theatrum deorum frequentare.

Tunc Psyche vel maxime sensit ultimas fortunas suas, &, velamento rejecto, ad promptum exitium sese compelli manifeste comperit. Quidni? quæ suis pedibus ultro ad Tartarum manesque demere cogeretur. Nec contata diutius, perguit ad quampiam turrim præaltam, indidem sese datura præcipientem: sic enim rebatur ad inferos recte atque pulcerrime se posse de-

scendere. Sed turris prorupit in vocem subitam, &: Quid te, inquit, præcipitio, misella, quæris exstinguere? quidque jam novissimo periculo laborique isti temere succumbis? Nam, si spiritus corpore tuo semel fuerit sejugatus, ibis quidem profecto ad imum Tartarum, sed inde nullo pacto redire poteris. Mihi ausculta. Lacedæmon Achajæ nobilis civitas non longe sita est. Hujus conterminam, deviis abditam locis, quære Tænarum. Inibi spiraculum Ditis, & per portas hiantes monstratur iter invium: cujus te limite transmeato simul commiseris, jam canale directo pergis ad ipsam Orci regiam. Sed non hactenus vacua debebis per illas tenebras incedere, sed ossas polentæ mulso concretas ambabus gestare manibus, ac in ipso ore duas ferre stipes. Jamque confecta bona parte mortiferæ viæ, continuaberis claudum asinum lignorum gerulum, cum agasone simili: qui te rogabit, decidentes sarcina fusticulos aliquot porrigas ei. Sed tu nulla voce depromia, tacita præterito. Nec mora, cum ad flumen mortuum venies, cui præfectus Charon protinus expetens portorium sic ad ripam ulteriorem sutili cymba ducit commeantes.

Ergo & inter mortuos avaritia vivit? nec Charon ille, & Ditis pater, tantus deus, quidquam gratuito facit; & pauper moriens viaticum debet quærere, & æs si forte præ manu non fuerit, nemo eum exspirare patietur? Huic squallido seni dabis navali nomine de stipibus, quas feres, alteram: sic tamen, ut ipse sua manu